Valnämndens yttrande till revisionens granskning av valnämnden 2026.

Azets Revision & Rådgivning AB har av Region Gotlands revisorer fått i uppdrag att genomföra en granskning av valnämnden. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2026.

Valnämnden ska yttra sig avseende de iakttagelser och rekommendationer som Azets Revision & Rådgivning tagit fram.

Utifrån resultatet av granskningen har följande 11 stycken rekommendationer för valnämnden tagits fram:

1. Säkerställa att nämndens aktiva ledning, styrning, uppföljning och kontroll är tillfredställande inför nästa val.
2. Överväga att föreslå att inte undanta valnämndens ansvar inom planerings- och uppföljningsprocessen de år det är valår.
3. Besluta om en internkontrollplan enligt anvisningar i riktlinjer för internkontroll.
4. Besluta om en delegationsordning gällande valnämndens verksamhetsområde.
5. Säkerställa att tjänsteorganisationen har en organisationsstruktur med uppdaterat och reellt behov av roller, omfattning och ansvar för genomförande av val.
6. Fortsätta ta fram en dokumenterad process för planering, genomförande och avslutande av val.
7. Besluta om att ta fram en handlingsplan för extraval och omval för att säkerställa valnämndens förmåga att genomföra val vid kort framförhållning.
8. Säkerställa att alla röstmottagare genomför obligatorisk utbildning som valnämnden enligt vallagen ska tillhandahålla innan förordnande.
9. Fortsätta arbetet med att säkerställa efterlevnaden av ny lagstiftning gällande tillgänglighetsanpassning och valsäkerhet.
10. Fortsätta påbörjat arbete med säkerhet och beredskap i valets genomförande och ta fram rutiner för otillbörlig påverkan.
11. Säkerställa att utvärderade åtgärder efter val omhändertas och följs upp till kommande val.

Valnämnden kommer i följande text att yttra sig på samtliga rekommendationer en i taget och avsluta med en kortare sammanfattning. Yttrandet kommer enligt instruktion att expedieras till barbro.hejdenberg-ronsten@gotland.se samt klara.lowenborg@azets.com.

Valnämndens yttranden på revisionens rekommendationer

1. Säkerställa att nämndens aktiva ledning, styrning, uppföljning och kontroll är tillfredställande inför nästa val.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att ledning, styrning och kontroll behöver vara tillfredsställande inför nästa val. Valnämnden föreslår att man inte ska undantas från planerings- och uppföljningsprocessen de år som det är valår, samt att internkontrollplan och delegationsordning skall tas fram (se även punkterna 2-4). Valnämnden ämnar ge kansliet i uppgift att se över tjänstemannaorganisationen inför kommande val, så att nämnden framöver främst arbetar med ledning, styrning och kontroll av valnämndens verksamhetsområde och inte med praktiska arbetsuppgifter i genomförandet (se även punkt 5). En konsekvens av detta är att kansliet kommer behöva utökade resurser framgent.

2. Överväga att föreslå att inte undanta valnämndens ansvar inom planerings- och uppföljningsprocessen de år det är valår.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att inte undanta valnämndens ansvar inom planerings- och uppföljningsprocessen de år det är valår. Valnämnden ser att det vore gynnsamt för valnämndens arbete att ingå i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess med inlämning av verksamhetsplan och verksamhetsberättelse. Det skulle kunna bidra till en ökad struktur, tydlighet och utveckling i arbetet samt en mer dokumenterad process för valnämnden.

3. Besluta om en internkontrollplan enligt anvisningar i riktlinjer för internkontroll.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att besluta om en internkontrollplan för valnämnden enligt anvisningar i riktlinjer för internkontroll. Det skulle underlätta och tydliggöra valnämndens kontinuerliga arbete med internkontroll. Samt vara ett stöd för kvalitetssäkring.

4. Besluta om en delegationsordning gällande valnämndens verksamhetsområde.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att besluta om en delegationsordning för valnämndens verksamhetsområde. Det skulle underlätta valnämndens och kansliets löpande arbete och skapa mer effektiva beslutsprocesser. Det skulle även innebära mer effektiva nämndsammanträden där tiden läggs på de beslut som verkligen behöver tas av nämnden.

5. Säkerställa att tjänsteorganisationen har en organisationsstruktur med uppdaterat och reellt behov av roller, omfattning och ansvar för genomförande av val.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att säkerställa att tjänsteorganisationen har en organisationsstruktur med uppdaterat och reellt

behov av roller, omfattning och ansvar för genomförande av val. Det här är en prioriterad fråga där ett arbete behöver göras inför nästa val. Utifrån årets val behöver utvärdering och analys göras för att sedan kunna kartlägga vilka roller och resurser som behövs i valorganisationen framåt för att på så vis säkerställa att processerna utförs på ett tillfredsställande och säkert sätt.

Valnämnden ämnar ge kansliet i uppdrag att ta fram ett underlag för ny tjänsteorganisation, som ska beslutas om inför nästa val. Valnämnden ser behov av att kansliet får möjlighet att arbeta med detta redan från januari 2028 för att säkerställa organisationen inför val till Europaparlamentet i maj/juni 2029. Valnämnden ser också att det vore gynnsamt att röstmottagning i större utsträckning hanteras av tjänstemannaorganisationen.

Valnämnden ser att valets genomförande är en angelägenhet för hela region Gotland och att hela regionen därför behöver hjälpas åt och bidra med kompetens och personella resurser.

6. Fortsätta ta fram en dokumenterad process för planering, genomförande och avslutande av val.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att fortsätta ta fram en dokumenterad process för planering, genomförande och avslutande av val. Det finns idag rutiner och processer men dessa behöver förtydligas, struktureras och skrivas ner för att finnas tillgängliga och användbara vid kommande val. Rutiner och nedskrivna processer säkrar upp valarbetet och kunskapsöverföring så att det inte blir sårbart.

7. Besluta om att ta fram en handlingsplan för extraval och omval för att säkerställa valnämndens förmåga att genomföra val vid kort framförhållning.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att ta fram en handlingsplan för extraval och omval för att på så vis säkerställa valnämndens förmåga att genomföra val vid kort framförhållning. Det finns idag inte interna rutiner och processer för detta men valnämnden följer de tydliga instruktioner som Valmyndigheten ger i dessa situationer. Genom att ta fram interna rutiner och handlingsplan tydliggörs tillvägagångssättet ytterligare.

Valnämnden ämnar ge kansliet i uppdrag att ta fram rutiner och handlingsplan inför nästa val.

8. Säkerställa att alla röstmottagare genomför obligatorisk utbildning som valnämnden enligt vallagen ska tillhandahålla innan förordnande.

Valnämnden instämmer med revisionens rekommendation och har till nuvarande val säkerställt att alla röstmottagare genomfört den obligatoriska utbildning som valnämnden enligt vallagen ska tillhandahålla innan förordnande. Detta innebar i praktiken att valnämnden hade två ytterligare nämndsammanträden efter utbildningarnas genomförande. Ett extra

sammanträde efter utbildningstillfällena för röstmottagare i förtidsröstningen och ett extra sammanträde efter utbildningstillfällena för röstmottagare i vallokal. Vid nästa val kommer sammanträden att planeras i anslutning till avslutade utbildningstillfällen innan förordnande av röstmottagare sker.

Valnämnden erbjöd även ett extra utbildningstillfälle för de röstmottagare som inte kunde komma på ordinarie, detta skedde innan sammanträdet där förordnande gjordes. Detta kommer valnämnden att planera för och erbjuda framöver vid kommande val. Valnämnden ser även behov av att ha en större reservpool med utbildade röstmottagare för att kunna sätta in där det behövs pga. frånvaro och oförutsedda händelser.

9. Fortsätta arbetet med att säkerställa efterlevnaden av ny lagstiftning gällande tillgänglighetsanpassning och valsäkerhet.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att fortsätta arbetet med att säkerställa efterlevnaden av ny lagstiftning gällande tillgänglighetsanpassning och valsäkerhet. Valnämnden har till nuvarande val gjort ett arbete kring tillgänglighet i röstningslokalerna och införskaffat olika hjälpmedel. Valnämnden har och kommer även framöver ha dialog med samrådsgrupp för personer med funktionsnedsättning, med vilka även uppföljningsmöten sker efter genomfört val.

Valnämnden upprättade under nuvarande val ett nära samarbete med enheten säkerhet och beredskap på region Gotland. Säkerhetssamordnare var tillsammans med valsamordnare med på länsstyrelsens workshop kring säkerhet. Säkerhetssamordnare har även varit med i stora delar av valets genomförande ända fram till och med valdagen. Nya arbetssätt är upprättade och samarbetet med säkerhet och beredskap kommer fortsätta även vid kommande val. Frågor om säkerhet kommer även vara en del av den enkät för utvärdering som görs efter valet till alla som arbetat med förtidsröstning och under valdagen.

10. Fortsätta påbörjat arbete med säkerhet och beredskap i valets genomförande och ta fram rutiner för otillbörlig påverkan.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att fortsätta påbörjat arbete med säkerhet och beredskap i valets genomförande och ta fram rutiner för otillbörlig påverkan.

Valnämnden har till nuvarande val tagit fram rutiner för otillbörlig påverkan som gicks igenom under samtliga utbildningstillfällen för röstmottagare och även fanns med bland valmaterialet som gick ut till röstningslokalerna. Samarbetet med enheten säkerhet och beredskap kommer fortsätta till kommande val.

11. Säkerställa att utvärderade åtgärder efter val omhändertas och följs upp till kommande val.

Valnämnden instämmer i revisionens rekommendation om att säkerställa att utvärderade åtgärder efter val omhändertas och följs upp till kommande val. Valnämnden arbetar med utvärdering dels genom enkäter till röstmottagare vid förtidsröstning och valdagen. Men också genom att bjuda in de olika professioner som arbetat med valet till en fysisk träff för utvärdering. Kansliets medarbetare kommer även att ha en workshop för att arbeta med hur en framtida valorganisation ska se ut. Vid detta tillfälle sammanställs reflektioner från nuvarande val.

Valnämnden kommer få information om utvärderingen vid sammanträdet i oktober och fattar lämpliga beslut vid sammanträdet i december inför kommande val.

- Övriga kommentarer på granskningens iakttagelser:

Granskningen beskriver att det inte framgår av beslutad sammanträdesplan att valnämnden ska sammanträda under valnämndens preliminära rösträkning 16 september 2026. Av 12 kap. 1 § vallagen framgår att valnämnden ska sammanträda på onsdagen efter valdagen för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt och ska protokollföras. Valnämnden har tagit till sig av denna iakttagelse och sammanträdde enligt1 § vallagen vid detta vals preliminära rösträkning.

Granskningen beskriver att det inte i nuläget går att bedöma om valnämnden har säkerställt ändamålsenlig information till väljarna i och med att valet är några månader bort. Valnämnden vill här lyfta fram att man fattat beslut om en kommunikationsplan som kansliet sedan följt och arbetat efter. Kommunikationsplanen säkerställer att information gått ut i alla väsentliga delar av valet samt till olika målgrupper i samhället, bland annat via anslagstavlor på regionens verksamheter, via tidningen, via skärmar på bussarna, via sociala medier så som Facebook och även Snapchat, där den sistnämnde direkt vände sig i utformning och innehåll till förstagångsväljare.

- Sammanfattning:

Valnämnden instämmer i de rekommendationer som granskningen har påtalat. Dessa kommer vara till hjälp när valnämnden utvecklar sitt arbete framöver. Valnämnden ser att flera kvalitetshöjande insatser redan har skett i samband med nuvarande vals genomförande och att valorganisationen är på rätt väg. Valnämnden ser att tjänstemannaorganisationen kommer behöva ökade resurser vid kommande val för att säkra arbetsprocesserna och arbetsförhållandena för kansliets medarbetare. Valnämnden ser att det vore gynnsamt att ha sammanträden ett par gånger per år även när det inte är valår.

Valnämnden vill skicka med att tidpunkten för granskningen inte var helt optimal då många av valnämndens processer ännu inte hunnit komma igång. Valnämnden ser risker med en granskning så nära inpå valets genomförande utifrån att det riskerar att skada medborgarnas förtroende för valorganisationen, vilket vore väldigt olyckligt.